

Parshat Pinchas – 5786 – nr. 272

Samenvatting van de parsha

1e Aliya: Als beloning voor zijn daad van ijver wordt Pinchas benoemd tot Cohen . Hoewel hij een kleinzoon van Aaron was, werd hij niet opgenomen in de oorspronkelijke selectie van Cohanim . Niemand anders zou ooit zo geëerd worden

2e Aliya: Moshe krijgt de opdracht om te vechten tegen de Midianieten als vergelding voor het incident bij Baal Peor. Moshe telt de Bné Jisrael ter voorbereiding op het betreden van Eret Jisrael. Het totale aantal mannen ouder dan 20 jaar, exclusief de Levijim, is 601.730; vergeleken met 40 jaar eerder toen het 603.550 was. Als je alle mannen, vrouwen en kinderen meetelt, is het totaal ongeveer drie miljoen

3e Aliya: Moshe verdeelt Israël door middel van een loterij die op wonderbaarlijke wijze elke stam aan zijn juiste deel koppelt. De Levijim worden geteld.

4e Aliya: Gemotiveerd door de "shayla – vraag" van Tselafchad's dochters met betrekking tot hun vader die stierf zonder zonen, worden de wetten van de erfenis besproken. Moshe wordt verteld zich voor te bereiden op zijn dood, en Jehoshua wordt gekozen als zijn opvolger.

5e, 6e en 7e Aliyot: De rest van de Parsha beschrijft de verschillende openbare offers die gedurende het jaar worden gebracht: dagelijks, op Sjabbat , Moesaf, Rosj Chodesj en elke Jom Tov.

Samenvatting van de haftara (na 17 Tamoez) (Jirmiyahoe 1:1 – 2:3)

"Tlat Diparanuta" is de naam die gegeven wordt aan de volgende drie Haftarot. Dit zijn speciale selecties uit de Navi Jirmiyahoe die gekozen werden omdat ze de vernietiging van Jerusjalajim en de 1e Beet Hamikdash profeteerden.

In deze Haftara voorspelt Jirmiyahoe HaNavi de Babylonische invasie. De veroordeling van de Joden voor het verlaten van G-d en de Haftara wordt enigszins verzacht door de afsluitende beschrijving van Hasjem's liefde voor Zijn kinderen. "Ik herinner me de toewijding van je jeugd, je liefde als bruid, hoe je mij volgde in de woestijn, in een land dat niet gezaaid werd." Alsof we toestemming krijgen om de tranen van de Schepper te visualiseren terwijl Hij de ontrouw van Zijn geliefden confronteert.

Tora worden

Zijn Tora-nalevende Joden anders of doen we gewoon andere dingen? Hoe persoonlijk transformerend is ons geloof en onze praktijk ?

Klal Jisrael werd consequent aangespoord door onze profeten en leiders, om bedachtzaam te zijn bij rituele handelingen en woorden die leeg zijn van gevoel (Jeshayahu 29:13), en op de volslagen inconsistentie, zinloosheid en zelfs weerzinwekkendheid van de religieuze gebruiken van degenen die schadelijk en apathisch zijn voor anderen (Jeshayahu 1:10-17). Als we alleen maar doen en niet voelen, of als we sommige dingen doen terwijl we andere schaamteloos negeren, bevinden we ons in die mislukte zone van doen zonder te zijn. "Het een deel van onszelf maken" klinkt misschien cliché, maar er is niets reëler.

Pinchas was iemand die met succes de Tora tot een deel van zichzelf maakte. Mijn rebbe, Harav Jakov Weinberg zt"l, wiens Jahrzeit deze week (17e van Tammuz) was, merkte op hoe de eerste Misjna in Pirké Avot ons leert " :ha'amidu talmidim harbé, verhef – of letterlijker sta op – veel studenten." Hoewel we eraan gewend zijn dat leraren hun leerlingen vertellen om te

gaan zitten en te luisteren, is het ideaal om de leerlingen in staat te stellen zich de lessen eigen te maken en op te staan en ernaar te handelen. Dat was Pinchas. Toen Mosjé zelf niet in staat was om te reageren, was het Pinchas die opstond en handelde naar de lessen die Mosjé hem had geleerd (Rashi Bamidbar 25:6-7). Hasjem Zelf biedt dan de ultieme beschrijving en onderscheiding van Pinchas 'integratie van religieuze waarden wanneer Hashem Pinchas prijst, voor het feit dat hij gepassioneerd was namens Hem, b'kano et kinati (Bamidbar 25:11). Pinchas deed niet alleen Tora, hij werd Tora, omdat zijn eigen gevoelens en viscerale reacties de waarden van Hasjem en Zijn Tora weerspiegelden.

Dit perspectief kan een betekenislaag toevoegen aan de bekende traditie die Pinchas identificeert met een ander groot persoon die bekend staat om zijn passie namens Hashem, Eliyahu Hanavi (Pirké d'Rabi Eliézer 16). Eliyahu had onder andere de ongewone ervaring om deze wereld te verlaten door in een wagen van vuur - lichaam en ziel - naar de hemel te stijgen (Melachim II 2:11). Hij was precies het tegenovergestelde van Korach, die – met lichaam en ziel, nog ademend – afdaalde in de diepten van de aarde.

Typerend is dat de dood getuigt van de mislukte integratie van lichaam en ziel, als "het stof terugkeert naar de aarde waar het begon, en de geest terugkeert naar de G-d Die het gaf" (Kohelet 12:7). In het geval van Korach getuigde zijn ontkenning van de G-ddelijke communicatie en verbinding die door Mosjé werd ervaren, van de totale aarding van zijn eigen geest, de volledige absorptie ervan door zijn lichamelijke, tot het punt waarop het zich bij het lichaam voegde en werd opgeslokt door de aarde. Eliyahu/Pinchas was het tegenovergestelde. Hij handhaafde en steunde Moshe hartstochtelijk en volledig, geloofde en voelde de verbinding van G'd en de mens tot het punt waarop zijn lichaam zich bij zijn ziel voegde in zijn opstijging naar de hemel. Eliyahu/Pinchas was – om een uitdrukking te gebruiken die misschien oppervlakkig klinkt – een volledig spiritueel persoon. Hij deed niet alleen Joods, hij werd getransformeerd door zijn Jodendom.

We zijn net begonnen aan de Drie Weken, de periode van rouw over de vernietiging van Jerushalayim en de Mikdash. Zoals de Talmoed vermeldt, waren de aanvallende Babylonische generaals – of wat dat betreft hun Perzische, Griekse, Romeinse, Duitse, Russische, Palestijnse en Iraanse opvolgers – machteloos om een stad of een tempel te vernietigen die door Hashem bezet werd. Ze konden alleen een lege huls vernietigen. "Een G-ddelijke stem kwam naar voren en zei tegen (Nevuzradon) : Je hebt een natie gedood die al dood was, je hebt een heiligdom verbrand dat al verbrand was, en je hebt meel gemalen dat al gemalen was (Sanhedrin 96b)."

Onze taak in deze tijd en altijd is om ervoor te zorgen dat onze Joodse gemeenschappen, onze sjoels en onszelf geen holle schelpen zijn, maar levende, ademende entiteiten, getransformeerd en doordrenkt door onze levendige verbinding met Hasjem en Zijn Tora. (R. Moshe Hauer z"l)

Tjonge, wat vliegt de tijd....

Je hebt het misschien gemist, maar een verbazingwekkend fenomeen vond een paar weken geleden plaats in de Tora...

Bijna achtendertig jaar gingen voorbij zonder commentaar op de tekst.

In één klap springt de Tora van de opstand van Korach naar de dood van Mirjam, bijna veertig jaar later. Ingeklemd tussen deze twee gebeurtenissen, verdwijnt de periode van de Israëlieten van zwerven door de woestijn volledig uit de tekst. Vanaf dit punt gaat de Tora uitsluitend over het laatste jaar van de natie in de woestijn en over de boodschappen en geboden die Moshe in dat jaar doorgaf.

Waarom zwijgt de Tora over het grootste deel van de veertigjarige periode van zwerven door de woestijn ? Het lijkt erop dat dit belangrijke, vormende jaren waren. Een hele generatie, de

generatie van de Exodus is omgekomen en een nieuwe generatie is opgestaan, voorbestemd om het land binnen te gaan.

Waarom gaan dan alle jaren van de wildernis voorbij zonder enig commentaar; Zonder in feite zelfs maar een opmerking in de tekst dat ze zijn doorgegeven ?

Vreemd genoeg wordt het stilzwijgen van de Tora over de ontbrekende achtendertig jaar geëvenaard door een soortgelijk stilzwijgen uit de klassieke commentaren. Hoewel sommige geleerden duidelijk het fenomeen van de ontbrekende jaren opmerken, doen ze geen poging om uit te leggen waarom de Tora deze periode niet vollediger beschrijft.

Misschien ligt de sleutel tot dit mysterie in het antwoord op een andere, meer technische vraag...

Wat is de symboliek van de herhaalde verschijning van het getal veertig op kritieke momenten in de bijbeltekst ? Waarom zijn er: veertig jaar regen die de zondvloed veroorzaakt; veertig dagen die Moshe in de loop van Openbaring herhaaldelijk op de top van de berg Sinaï doorbracht; veertig dagen waarin de spionnen door het land Kanaän trekken; veertig jaar zwerven in de woestijn...?

Een mogelijk antwoord op deze tweede vraag komt uit onverwachte hoek...

Bij het becommentariëren van de ontwikkeling van een menselijke foetus, stelt de Talmoed dat, tot het verstrijken van veertig dagen na de conceptie, het embryo wordt beschouwd als majim b'alma, "louter water". Vanaf dat moment gaat de foetus een nieuw, verder gevorderd ontwikkelingsstadium in. Het is duidelijk dat voor de rabbijnse geest de veertigste dag een kritiek punt in het zwangerschapsproces markeert .

Als het getal veertig een kritiek moment vertegenwoordigt in de biologische zwangerschap van een mens; misschien speelt het getal veertig een vergelijkbare rol in de hele Joodse traditie.

Bij nader inzien, elke keer dat een fenomeen in eenheden van veertig in de Tora-tekst verschijnt, staat er een nieuwe realiteit op het punt geboren te worden. De veertig dagen regen in de tijd van Noach markeren niet alleen de vernietiging van de oude wereld, maar ook de geboorte van een nieuwe; De veertig dagen van Moshe op de top van de berg Sinaï duiden op de geboorte van een nieuwe natie, gesmeed op het fundament van G-d's wet; de veertig dagen durende tocht van de spionnen door Kanaän geeft aanleiding tot de geboorte van een nieuwe, verwoestende realiteit voor de generatie van de Exodus; en de veertig jaar van zwerven door de woestijn baren een nieuwe generatie Israëlieten die het land zullen binnengaan.

De veertigjarige periode van zwerven door de wildernis heeft daarom geen intrinsieke, onafhankelijke betekenis. In plaats daarvan komen deze jaren naar voren als een periode van incubatie, een tijd waarin stap voor stap een nieuwe generatie wordt gesmeed door een smeltkroes van ervaring. De waarde van de woestijnjaren zal dus uiteindelijk worden bepaald door de aard van de geboren generatie; door het product dat in de loop van de jaren is gemaakt .

Zal deze nieuwe generatie Israëlieten de misstappen van hun vaders vermijden? Zullen deze mensen; omringd door wolken van G-d's bescherming, ondersteund door het door de hemel gezonden Manna, op hun reizen geleid door G-d's duidelijke wil; effectieve overgang van de 'vrees voor', naar de 'liefde voor' Hashem ? Zullen de veertig jaar hun werk hebben gedaan? Deze vragen kunnen pas achteraf worden beantwoord, terwijl het verhaal van deze generatie zich ontvouwt, nadat de jaren van de wildernis zijn verstreken. De Tora zwijgt daarom over het verstrijken van de jaren zelf, waardoor we onze conclusies kunnen trekken over hun waarde achteraf, op basis van de acties van de geboren generatie.

Als we naar onze dag kijken, bevinden we ons midden in dramatische, historische gebeurtenissen; Het " baren " van nieuwe werkelijkheden die de hele wereld zullen beïnvloeden. En nogmaals, zoals het door de geschiedenis heen heeft gedaan, staat het kleine land Israël op het kruispunt van het lot, op het speerpunt van wereldschokkende verandering.

Het is duidelijk dat de vragen in overvloed zijn...

Waar zullen de tektonische verschuivingen om ons heen uiteindelijk toe leiden? Zal deze pijnlijke, maar hoopvolle periode uiteindelijk leiden tot het ontstaan van een "Nieuw Midden-Oosten"? Zal onze strijd leiden tot de permanente verzwakking van onze vijanden en tot het ontstaan en versterken van allianties? En hoe zullen we, gezien de ontketening van openbaar antisemitisme over de hele wereld, verder gaan in de gemeenschap van naties?

Maar er is nog een andere reeks vragen die net zo belangrijk, zo niet belangrijker is...

Wie zullen we zijn als het stof is neergedaald?

Welke lessen zullen we leren uit deze periode van groot potentieel, diepe pijn en ontluikende hoop? Zal de eenheid die op het slagveld is gesmeed, worden overgedragen naar onze strijd in tijden van vrede? Zal een erkenning van de kwetsbaarheid die onze verdeeldheid veroorzaakt, ons dwingen om de breuklijnen in onze samenleving te overstijgen? Zullen de pijnlijke kosten van oorlog ons ervan overtuigen om de kostbaarheid van het leven nooit meer als vanzelfsprekend te beschouwen? Zullen onze voortdurende strijd en successen de banden tussen de Joodse diasporagemeenschappen en de staat Israël versterken? Bovenal, zal de wonderbaarlijke samenloop van gebeurtenissen van de afgelopen maanden resulteren in een diepere waardering van G-d's aanwezigheid in ons leven en van Zijn leidende hand in de geschiedenis van onze natie?

Lang geleden hebben de jaren van zwerven in de wildernis van onze natie het leven geschonken aan een nieuwe generatie, die voor nieuwe uitdagingen stond, in een veranderende wereld. De afgelopen maanden is onze wereld onmetelijk getransformeerd. Met G-d's hulp zullen wij ook getransformeerd worden, terwijl we de nieuwe uitdagingen en kansen die voor ons liggen het hoofd bieden. (R. Shmuel Goldin)

De Zeloot

Met Pinchas doet een nieuw type zijn intrede in de wereld van Israël: de zeloot.

"Pinchas, de zoon van Elazar, de zoon van Ahron, de priester, heeft Mijn toorn van de Israëlieten afgewend, door ijverig te zijn met Mijn ijver in hun midden, zodat Ik geen einde aan hen heb gemaakt, door Mijn ijver." (Bamidbar. 25:11)

Vele eeuwen later werd hij gevolgd door de enige andere figuur in Tenach die wordt beschreven als een ijveraar, de profeet Elia, die op de berg Chorev tegen G-d zegt: "Ik ben zeer ijverig geweest voor de Heer, de almachtige G-d" (1 Koningen 19:14).

In feite identificeerde en verbond de traditie de twee mannen nog nauwer: "Pinchas is Elia" (Jalkoet Shimoni, Tora, 771). Pinchas, zegt Targoem Jonathan (Bamidbar. 25:12), "werd een engel die eeuwig leeft en de voorbode van verlossing zal zijn aan het einde der dagen."

Wat echt fascinerend is, is hoe het jodendom – zowel bijbels als postbijbels – omging met het idee van de zeloot. Laten we eerst de twee contexten in herinnering brengen.

De eerste is die van Pinchas. Nadat hij er niet in was geslaagd de Israëlieten te vervloeken, bedacht Bilaam uiteindelijk een strategie die slaagde. Hij haalde de Moavitische vrouwen over om Israëlitische mannen te verleiden en hen vervolgens tot afgoderij te verleiden. Dit riep intense G-ddelijke woede op en er brak een plaag uit onder de Israëlieten. Tot overmaat van ramp bracht Zimri, een leider van de stam Shimon, een Midianietische vrouw naar het kamp waar ze schaamteloos intimiteit aangingen. Misschien voelde Pinchas dat Moshe zich machteloos voelde - Moshe zelf was met een Midianietische vrouw getrouwd - greep het initiatief en stak en doodde hen beiden, waarmee hij een einde maakte aan het wangedrag en de plaag, waaraan al 24.000 Israëlieten waren gestorven. Dat is het verhaal van Pinchas.

Het verhaal van Elia begint met de toetreding van Achav tot de troon van het noordelijke koninkrijk, Israël. De koning was getrouwd met Izevel, de dochter van de koning van Sidon, en onder haar invloed introduceerde hij de Baälverering in het koninkrijk, door een heidense

tempel te bouwen en in Samaria een paal op te richten ter ere van de Ugaritische moedergodin Asjera. Izevel organiseerde intussen een programma om de "profeten van Hashem" te doden. De Bijbel (1 Koningen 16) zegt over Achav dat "hij meer kwaad deed in de ogen van Hashem dan wie dan ook vóór hem."

Elia kondigde aan dat er een droogte zou komen om de koning en de Baäl-aanbiddende natie te straffen. Geconfronteerd met Achav, daagde Elia hem uit om de 450 profeten van Baäl te verzamelen voor een test op de berg Karmel. Toen iedereen aanwezig was, deed Elia de uitdaging. De profeten zouden elk offers voorbereiden en G-d aanroepen, en Elia zou dat ook doen. Degene die vuur uit de hemel opriep, zou de ware G-d bevestigen. De Baälprofeten stemden toe, troffen hun voorbereidingen en riepen toen hun god aan, maar er gebeurde niets. In een zeldzaam vertoon van minachtende humor zei Elia dat ze harder moesten huilen. Misschien, zei hij, heeft Baäl het druk of is hij op reis, of slaapt hij. De valse profeten werkten zich tot razernij, snakten zichzelf naar adem totdat hun bloed vloeide, maar nog steeds gebeurde er niets.

Elia bereidde toen zijn offer voor en liet het volk het driemaal met water overgieten om het nog moeilijker te maken om het te ontsteken. Toen riep hij G-d aan. Vuur daalde neer uit de hemel en verteerde het offer. Het volk riep vol ontzag uit: "De Heer, Hij is G-d! De Heer – Hij is G-d!" woorden die we tegenwoordig zeggen op het hoogtepunt van Ne-ilah aan het einde van Jom Kippoer. Het volk executeerde vervolgens de valse profeten van Baäl. G-d was in het gelijk gesteld.

Er kan geen twijfel over bestaan dat Pinchas en Elia religieuze helden waren. Ze sprongen in de bres in een tijd dat de natie werd geconfronteerd met een religieuze en morele crisis en voelbare goddelijke woede. Ze handelden terwijl alle anderen, in het beste geval, toekeken. Ze riskeerden daarmee hun leven. Er kan weinig twijfel over bestaan dat de menigte zich tegen hen heeft gekeerd en hen heeft aangevallen. Inderdaad, na het proces op de berg Karmel laat Izevel weten dat ze van plan is Elia te laten doden. Beide mannen handelden ter wille van G-d en het religieuze welzijn van de natie. En G-d Zelf wordt in de Tora vele malen "ijverig" genoemd.

Toch is hun behandeling in zowel de geschreven als de mondelinge Tora diep ambivalent. G-d geeft Pinchas "mijn verbond van vrede", wat betekent, dat hij nooit meer de rol van een ijveraar zal hoeven te spelen. Inderdaad, in het Jodendom is het vergieten van menselijk bloed onverenigbaar met de dienst in het Heiligdom (het was koning David om deze reden verboden de Tempel te bouwen: zie 1 Kronieken 22:8, 28:3). Wat Elia betreft, hij werd impliciet door G-d berispt in een van de grote scènes van de Tanach. Terwijl hij bij Chorev staat, toont G-d hem een wervelwind, een aardbeving en een vuur, maar G-d is in geen van deze. Dan komt Hij naar Elia met een "stille, zachte stem" (1 Melachim 19). Dan vraagt hij Elia voor de tweede keer: "Wat doe je hier?" en Elia antwoordt met precies dezelfde woorden als hij eerder had gebruikt: "Ik ben zeer ijverig geweest voor de Here G-d de Almachtige."

Hij heeft niet begrepen dat G-d hem heeft proberen te zeggen, dat Hashem niet te vinden is in gewelddadige confrontatie, maar in zachtmoedigheid en zacht gesproken woord.

Hashem zegt hem dan om Elisja als zijn opvolger aan te stellen.

Pinchas en Elia worden, met andere woorden, beiden, zacht berispt door Hashem.

Halachisch gezien is het precedent van Pinchas ernstig beperkt. Hoewel zijn daad wettig was, zeiden de wijzen niettemin dat als Zimri zich had omgedraaid en in plaats daarvan Pinchas had gedood, hij als onschuldig zou worden beschouwd omdat hij uit zelfverdediging zou hebben gehandeld. Als Pinchas Zimri ook maar één moment na de daad van immoraliteit had gedood, zou hij schuldig zijn geweest aan moord. En als Pinchas een rechtbank had gevraagd of hij mocht doen wat hij op het punt stond te doen, zou het antwoord 'nee' zijn geweest. Dit is

een zeldzaam voorbeeld van de regel, halacha ve-één morin kén, "Het is een wet die niet wordt onderwezen" (Sanhedrin 82a).

Waarom deze morele ambivalentie ? Het eenvoudigste antwoord is dat de ijveraar niet handelt binnen de normale parameters van de wet. Zimri heeft misschien een zonde begaan waarop de doodstraf stond, maar Pinchas voerde de straf uit zonder proces. Elia handelde misschien onder de imperatief om afgoderij uit Israël te verwijderen, maar hij deed een daad - het brengen van een offer buiten de tempel - dat normaal gesproken verboden is in de Joodse wet. Er zijn verzachtende omstandigheden in de Joodse wet waarin de koning of de rechtbank buitengerechtelijke straffen kan uitvoeren om de sociale orde te waarborgen (zie Maimonides, Hilchot Sanhedrin 24:4; Hilchot Melachim 3:10). Maar Pinchas was geen koning en trad ook niet op als vertegenwoordiger van het hof. Hij handelde op eigen initiatief en nam het recht in eigen handen (dina lenafshé). Er zijn gevallen waarin dit gerechtvaardigd is en waar de gevolgen van niets doen ,catastrofaal zouden zijn. Maar in het algemeen zijn we niet bevoegd om dit te doen, omdat het resultaat wetteloosheid en geweld op grote schaal zou zijn .

Sterker nog, de ijveraar neemt in feite de plaats van Hashem in. Zoals Rashi zegt, commentaar gevend op de zin: "Pinchas ... heeft Mijn toorn van de Israëlieten afgewend door ijverig te zijn met Mijn ijver", heeft Pinchas "Mijn wraak voltrokken en de toorn getoond die Ik had moeten tonen" (Rashi :Bamidbar. 25:11).

In het Jodendom wordt ons geboden om "in G-d's wegen te wandelen" en Zijn eigenschappen te imiteren. "Net zoals Hij barmhartig is, zo bent u ook barmhartig." Dat is echter niet het geval als het gaat om het uitvoeren van straf of wraak . G-d, die alles weet, kan een vonnis voltrekken zonder proces, maar wij, die gewone mensen zijn, mogen dat niet . Er zijn vormen van gerechtigheid die Hashem's domein zijn, niet het onze.

De ijveraar die het recht in eigen handen neemt, begint aan een handelwijze vol moreel gevaar. Alleen de allerheiligsten mogen dat doen, slechts één keer in je leven, en alleen in de meest moeilijke omstandigheden wanneer de natie in gevaar is, wanneer er niets anders te doen is, en niemand anders om het te doen. Zelfs dan, als de ijveraar toestemming zou vragen aan een rechtbank, zou hem die worden geweigerd.

Pinchas gaf zijn naam aan de parasja waarin Moshe ,Hashem vraagt een opvolger aan te wijzen. Rabbi Menahem Mendel, de Rebbe van Kotsk, vroeg waarom Pinchas, de held van het uur, niet werd aangesteld in plaats van Joshua. Zijn antwoord was dat een ijveraar geen leider kan zijn. Dat vereist geduld, verdraagzaamheid en respect voor een eerlijk proces.

De ijveraars in het belegerde Jeruzalem in de laatste dagen van de Tweede Tempel, speelden een belangrijke rol in de verwoesting van de stad. Ze waren er meer op uit om elkaar te bestrijden dan de Romeinen buiten de stadsmuren. Niets in het religieuze leven is meer risicovol dan ijver, en niets overtuigender dan de waarheid die G-d Elia leerde, die niet te vinden is in het gebruik van geweld, maar in de stille, zachte stem die de zondaar van de zonde afkeert. Wat de wraak betreft, die behoort alleen aan G-d toe. (R. Jonathan Sacks zt"l)

SHABBAT SHALOM

Voor suggesties en commentaar : mobi166@hotmail.com

Gelieve dit blaadje (deze link) ook door te sturen aan vrienden en kennissen.

En je bronnen zullen zich naar het buitenland verspreiden (Misjlé 5-16)

לע"נ ר' יששכר דב בן ר' מנחם מנס ולע"נ מרת פרומה בת ר' צבי אריה